

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชาวพุทธในประเทศไทย ในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมในเชิงความหมาย และสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนในชาติ ตลอดทั้งเป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทย จึงอาจกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาเป็นดังรากเหง้าของความเป็นชาติและเป็นเอกลักษณ์ของชาติแต่ดั้งเดิมทางด้านสังคมและการเมือง องค์ประกอบของพระพุทธศาสนาได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอน พระภิกษุสงฆ์ วัด อุบาสก อุบาสิกา ต่างมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ส่วนที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประชาชนชาวพุทธมากที่สุด คือ พระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในรูปแบบต่างๆ นอกจากพระธรรมแล้วก็ได้แก่พระสงฆ์และวัด ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่เป็นรูปธรรมและมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมตลอดเวลา วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในด้านความรู้และจิตวิญญาณ เป็นผู้ให้การศึกษา สอนวิชาชีพและธรรมะอันเป็นแบบแผนเพื่อการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม วัดเป็นดุจสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่อยู่เหนือจิตใจของชาวไทยมาโดยตลอดนับแต่ในอดีต จะเห็นได้จากคนไทยได้อุทิศจิตใจ เวลา แรงงาน และทรัพย์สิน เพื่อทำนุบำรุงวัดมาทุกยุคทุกสมัย

ในสังคมไทยได้เกิดมีวัดขึ้นตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย พุทธศาสนิกชนได้สร้างวัดขึ้นเพื่อเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และผู้ทรงคุณธรรมในพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นที่พำนัก และประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์ และเป็นศูนย์กลางให้ประชาชนได้ติดต่อกับพระสงฆ์ วัดจึงเป็นสถานที่เชื่อมและส่งเสริมให้ประชาชนได้พัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างสูงสุด มีพระธรรมเป็นเครื่องมือฝึกฝนตน มีพระสงฆ์เป็นแบบอย่างเป็นผู้ยืนยันความจริงตลอดเวลาที่ผ่านมา ฉะนั้นพระสงฆ์ผู้บวชเข้าสู่พระธรรมวินัยจึงมีหน้าที่โดยตรงคือ ศึกษาและฝึกฝนปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย เผยแผ่พระธรรมวินัยนั้นแก่ประชาชน และสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชน หน้าที่ดังกล่าวนี้ปรากฏดังพุทธพจน์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย พรหมณ์ทั้งหลาย และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มึอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนานะ และคิลานปัจจัย มาสัชชบริวารแม้เธอทั้งหลาย ก็จงเป็นผู้มึอุปการะมากแก่พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศแบบครองชีวิตอันประเสริฐ พร้อมทั้งอรรถาพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่พรหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเกิด ภิกษุทั้งหลาย คฤหบดีทั้งหลาย และบรรพชิตทั้งหลายต่างอาศัยกันและกัน ด้วยอำมิสทาน และธรรมทาน อยู่ประพฤติพรมจรรย์นี้เพื่อต้องการสลัดโอฆะ เพื่อทำความทุกข์โดยชอบ ด้วยอาการอย่างนี้

(ชุ.อิตติ. 25/287/324)

ในสมัยก่อนพระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของวัด มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านและการพัฒนาสังคม คือ นอกจากจะสั่งสอนธรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ประชาชนแล้ว พระสงฆ์ยังเป็นผู้วินิจฉัย เป็นศูนย์รวมความเคารพนับถือ ที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติธรรม มีความบริสุทธิ์และผู้บำเพ็ญตนเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน สามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

วัดจึงเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน แม้ว่าบางครั้งต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมลง โดยเฉพาะเหตุการณ์เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า ใน พ.ศ. 2310 ซึ่งเหตุการณ์นั้นทำให้บ้านเมืองเสียหาย และพุทธศาสนาเสื่อมโทรมลงก็ตาม แต่เมื่อมีการตั้งบ้านเมืองใหม่และจัดระเบียบสังคมให้เข้มแข็งมั่นคงขึ้นในยุคธนบุรีและรัตนโกสินทร์แล้ว พระพุทธศาสนาก็ได้รับการทำนุบำรุงและฟื้นฟูให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป เพราะวัดมีความสำคัญมาแต่สมัยโบราณดังนี้

ประการแรก วัดเป็นสถาบันสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวร เพราะเป็นที่รวมพระภิกษุสงฆ์เป็นที่เก็บพระคัมภีร์และพระพุทธรูปซึ่งเป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา จึงเท่ากับว่าเป็นที่เก็บรักษาสิ่งสำคัญทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวให้คงอยู่ต่อไป รวมทั้งเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สังคมไทยด้วย

ประการที่สอง วัดเป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นปึกแผ่นของบ้านเมือง เพราะเป็นเครื่องแสดงว่าบ้านเมืองมีความเจริญมั่นคง จึงมีกำลังพอที่จะสร้างวัดได้ ดังจะเห็นได้จากความประณีตงดงามแห่งศิลปกรรมต่าง ๆ

ประการที่สาม วัดเป็นสถาบันทางการศึกษาเป็นแหล่งอบรมความรู้ให้แก่กุลบุตร โดยไม่จำกัดชาติกำเนิด บุตรหลานของชนทุกชั้นมีโอกาสได้รับการศึกษาที่วัดเช่นกัน โดยมีพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และเมตตาธรรมเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งทางด้านหลักธรรมและวิชาหนังสือให้พร้อมทั้งกับอบรมจรรยา มารยาท และบ่มนิสัยใจคอให้อยู่ในคุณธรรมด้วย

ชาวพุทธทุกคนจึงรู้จักวัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน รู้จักพระสงฆ์ในฐานะบุคคลที่ต้องเคารพยำเกรงให้ความนับถือ สังคมไทยทุกหน่วยย่อย เช่น แต่ละหมู่บ้านต่างมีวัดประจำหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางและต่างก็มีความยึดถือว่าวัดของตน เป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งหมดบ้านนั้น วัดแต่ละวัดจึงเป็นเครื่องรวมสังคมย่อยหนึ่งๆ เป็นหน่วยเดียวกัน หากถอยหลังกลับไปในอดีตมากเท่าไร วัดก็มีความสำคัญกับคนไทยมากเท่านั้น กীরติศรีวิเชียร (กองแผนงาน , กรมการศาสนา , 2526) ได้ประมวลสรุปบทบาทของวัดในอดีตไทยไว้ในบทความเรื่อง "อดีต ปัจจุบัน และอนาคต แห่งบทบาททางสังคมของวัด" จากผลงานเขียนและวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1) วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระสงฆ์ และรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการ ต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น (พระมหาประยูรย์ อ่างถึงในพระมหาสมทรง 2525: 22, เสฐียรโกเศศ , 2510 : 135 , อัจฉรา กาญจนมัย , 2523 : 181 – 185)

2) วัดเป็นสถานที่ที่พ่อแม่ตลอดจนคนแก่เฒ่าและสตรี มารับความรู้ด้วยการสดับพระธรรมเทศนา (อัจฉรา กาญจนมัย , 2523 : 186 – 192)

3) วัดเป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรัฐของคนในสมัยก่อน โดยวัดเป็นแหล่งตำราแพทย์ และพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นหมอรักษาพยาบาลคนเจ็บทั่วไป (Benja Yoddumner) อ่างถึงใน วิไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม , 2523 : 192 – 193)

4) วัดเป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีพและศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ (พระมหาประยุทธ์ , 2525 : 22 , อัจฉรา กาญจนโมทย์ , 2523 : 194 – 197)

5) วัดเป็นสถานที่พักอาศัยของคนเดินทาง (พระมหาประยุทธ์ , 2525 : 22 , อัจฉรา กาญจนโมทย์ , 2523 : 194 – 196) วัดบางวัด เช่น วัดเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนนทบุรี ได้สร้างศาลาเอาไว้กว้างขวางใหญ่โตเพื่อการนี้โดยเฉพาะ (ม. ล. ดำเนียร เลขะกุล , 2500 : 103)

6) วัดเป็นสถานที่ ๆ ชาวบ้านได้มาพบปะสังสรรค์และพักผ่อนหย่อนใจโดยที่ทางวัดได้จัดสถานที่ต่าง ๆ ในบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และร่มรื่น (พระมหาประยุทธ์ , 2525 : 23 , อัจฉรา กาญจนโมทย์ , 2523 : 199 – 200)

7) วัดเป็นสถานที่รื่นเริงที่จัดเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด เช่น งานก่อกพระเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์ งานเทศน์มหาชาติ ฯลฯ และยังเป็นสถานที่พบปะของคนหนุ่มสาวด้วย (พระมหาประยุทธ์, 2525 : 23 , อัจฉรา กาญจนโมทย์ , 2523 : 202)

8) วัดเป็นบ่อเกิดและศูนย์กลางของศิลปกรรมแขนงต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม (พระมหาประยุทธ์ , 2525 : 202 – 220)

9) วัดเป็นที่ไกลไกลซื้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาของชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ ของชาวบ้าน (พระมหาประยุทธ์ , 2525 : 24)

10) วัดเป็นสถานที่สำหรับชาวบ้านรอบวัดมาทำบุญและบำเพ็ญกุศล ตลอดจนประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา (พระมหาประยุทธ์ , 2525 : 24 , อัจฉรา กาญจนโมทย์ , 2523 : 198 – 199 , ชำเลือง วุฒิจันทร์ , 2526 : 2)

11) วัดเป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือขอยืมไปใช้เมื่อคราวมีงาน (พระมหาประยุทธ์ , 2525 : 24)

12) วัดเป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันเพื่อบอกแจ้งกิจการต่างๆ (พระมหาประยุทธ์ , 2525 : 24)

จากบทบาททั้งหลายเหล่านี้ ภาวะผู้นำทางปัญญาและความดีงามของพระสงฆ์ชัดเจนในสังคมอดีต แต่ในกาลต่อมากภาวะดังกล่าวเริ่มจางไป เพราะความเจริญของเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ เกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ความเจริญเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปศาสนา มีผลต่อการเสื่อมคลายความนับถือศาสนา ความหวาดเกรงภัยจากจักรวรรดินิยมตะวันตก ตลอดจนความนิยมในเทคโนโลยีตะวันตก ยังผลให้ผู้นำไทยเลียนแบบฝรั่งโดยไม่มีข้อจำกัด ขาดจุดยืนของตัวเอง ละเลยวัฒนธรรมพื้นฐาน คือ พุทธศาสนา โดยสิ้นเชิง เช่น การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาเป็นแบบตะวันตก ยังผลให้วัดหมดบทบาททางการศึกษา การเสียบบทบาททางการศึกษาทำให้วัดไม่ได้รับการอุปถัมภ์จากผู้นำหรือรัฐอย่างมากมายเหมือนเดิม วัดยังคงทำหน้าที่ของตนตามเดิมแต่รู้สึกว่าตนด้อยค่า การศึกษาปริยัติธรรมของพระสงฆ์ไม่ได้รับการปรับปรุง เป็นไปตามยถากรรมและสับสน (คณิงนิตย จันทบุตร , 2530 : 51 – 52) ความเปลี่ยนแปลงและสูญสลายของบทบาทนี้ เริ่มจากเมืองหลวงก่อนและขยายเข้าสู่สังคมแบบตัวเมืองที่เจริญตามกันมาในท้องถิ่นต่างๆ และโดยที่สังคมชนบทต่างๆ ก็กำลังขยายตัวไปในทางที่จะก้าวขึ้นมาเป็นสังคมแบบตัวเมืองด้วยกันทั้งสิ้น จึงเป็นที่น่าวิตกว่าบทบาทของพระสงฆ์จะค่อยๆ สูญเสียไปจนหมดสิ้น

การเปลี่ยนแปลงและสูญเสียบทบาทของพระสงฆ์ดังกล่าว พระราชวรมุนี วิเคราะห์ว่ามาจากมูลเหตุ 3 ประการ คือ

1) ความเจริญแบบตะวันตกนำสถาบันต่างๆ แบบใหม่มาปรับบทบาทเดิมของวัดไปดำเนินการเสียหายหมด เช่น การเป็นสถานศึกษาาระดับต้นสำหรับเยาวชน

2) พระสงฆ์ไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลงแบบใหม่

3) การสูญเสียภาวะทางผู้นำทางปัญญาของพระสงฆ์

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความอ่อนแอในพุทธจักร เพราะสังคมสมาชิกอ่อนแอไม่สามารถจะนำหรือแสดงบทบาทอย่างเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับองค์กรสงฆ์เองก็หมดพลังในการพัฒนาคณะสงฆ์ เพราะขาดความรู้ และขาดการยอมรับความรู้แผนใหม่ ขาดความเข้าใจสังคมที่ซับซ้อนขึ้น และมีปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์กรเองที่ไม่ได้ปรับปรุงให้ทันกับยุคสมัย ปัญหาเหล่านี้ได้นำไปสู่ความไม่สมดุลย์ทางการพัฒนา ระหว่างวัดดูกับจิตใจ และระหว่างอาณาจักรกับพุทธจักร จนเหมือนกับพระสงฆ์ละทิ้งหน้าที่ ไม่แสดงบทบาท ไม่มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเพียงพอ ไม่สร้างบุคลากรไว้เพื่อตอบสนองในส่วนที่ขาดหายไปในฝ่ายอาณาจักร

ปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในการทำประโยชน์ต่อสังคมลดน้อยลงทุกที อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดค่านิยม "วัตถุนิยม" ตามแบบตะวันตก ทำให้คนไทยเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมทางศาสนาน้อยลง พระสงฆ์เองอาจไม่ค่อยเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเหล่านั้น ทำให้เกิดช่องว่างและความเห็นห่างระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนมากขึ้น สถานภาพของพระสงฆ์ในความรู้สึกของประชาชนก็ลดต่ำลง พระสงฆ์ส่วนใหญ่เกิดความสังเล ไม่แน่ใจว่าตนเองดำรงอยู่ในตำแหน่งใดและควรมีบทบาทอย่างไรในสังคม

การไม่ค่อยรับรู้และเกี่ยวข้องกับความเจริญสมัยใหม่ของพระสงฆ์มีผลตามมา คือ

1) สังคมคาดหวังที่รับเอาวิชาการสมัยใหม่ เมื่อนานเข้ายิ่งห่างออกไปจากสังคมสงฆ์ เมื่อคาดหวังหันมาดูสังคมสงฆ์ที่อยู่ในวงล้อมของตน จึงเห็นเป็นของประหลาดคร่ำครึไม่สามารถเข้าใจได้ เห็นว่าพระสงฆ์ขาดความรู้อันเป็นสื่อกลางที่รู้ร่วมกัน สำหรับชักนำคนเหล่านั้นเข้าหาหลักธรรมของศาสนาที่เขายังไม่รู้ ยิ่งห่างเหินยิ่งเข้าใจกันผิด และกล่าวร้ายต่อกัน เสียงที่ว่าพระสงฆ์ไม่ทำงาน เอาเปรียบชาวบ้าน ฯลฯ จึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้

2) สังคมทั่วไปเห็นว่าวิชาการสมัยใหม่เป็นความรู้ของผู้เจริญแล้วผู้ใดไม่รู้ เป็นคนคร่ำครึ เมื่อพระสงฆ์ไม่รู้วิชาการเหล่านี้ฐานะของพระสงฆ์ในความรู้สึกของคนรุ่นใหม่ก็ลดต่ำลง เห็นไปว่าพระสงฆ์เป็นผู้ด้อยทางสติปัญญา ไม่เกิดระลึกถึงด้วยความรู้สึกศรัทธา อันเป็นเหตุชักจูงให้เข้ามาเกี่ยวข้อง และยังเห็นว่าวิชาการที่พระสงฆ์เล่าเรียนอยู่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและช่วยเหลือสังคมได้ การศึกษาปริยัติธรรมจึงต่ำค่าลง ผู้ศึกษาไม่ได้รับการยกย่อง ไม่กล้าประกาศตน เห็นสถาบันสงฆ์เป็นสิ่งที่ไร้ความหมาย (พระมหาประยุทธ์ ปรยุตโต , 2512 : 22 - 23)

สถาบันสงฆ์ลดบทบาทของตนเองลงอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า สูญเสียบทบาทของตนไปจนเกือบหมดสิ้นแล้วในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง น่าจะกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่สถาบันสงฆ์มีอิทธิพลทางและทรุดลงอย่างน่าเป็นห่วง สถานะของพระสงฆ์และวัดในสายตาของคนรุ่นใหม่แตกต่างไปจากอดีต โดยเฉพาะสังคมเมือง วัดมิได้เป็นศูนย์กลางของชุมชนอีกต่อไป แม้ประชาชนส่วนใหญ่จะยอมรับว่าตนเป็นพุทธศาสนิกชนก็ตาม แต่ก็มีความรู้สึกและความเชื่อไปในทางที่จะทำให้สถาบันพระพุทธศาสนาเสื่อมคลายความมั่นคงลงไป พระสงฆ์ควรมีบทบาทอย่างไรในปัจจุบันนี้ อยู่ที่หลักการอันมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คือ ในฝ่ายตนเองก็มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองปฏิบัติได้ถูกต้อง พร้อมทั้งสามารถแนะนำ

แก่ผู้อื่นต่อไปได้ด้วย และปฏิบัติคือ ประพฤติตามหลักธรรมเพื่อความบริสุทธิ์ของตนเอง เพื่อประโยชน์แผ่ออกไป
ในสังคมอย่างกว้างขวาง เท่าที่พิจารณาบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมเท่าที่มีในปัจจุบันมี 2 แบบ คือ

- 1) บทบาทสืบเนื่องมาจากสังคมแบบเดิม
- 2) บทบาทที่เกิดจากความรู้สึกตัวของพระสงฆ์แล้วเริ่มต้นใหม่

ในสังคมเมืองนั้นบทบาทอย่างเดิมกล่าวได้ว่าแทบจะหมดไปแล้ว แต่เมื่อพระสงฆ์ตระหนักถึงปัญหานี้
แล้วควรจะปรับปรุงรูปแบบ และจุดยืนเช่นไรในภาวะเช่นนี้ สถาบันสงฆ์จะอยู่อย่างไว้ความหมายเหลือค่าเพียง
ไม่ประดับหรือไม่ อยู่ที่มีการมองเห็นความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปในสังคม รวมถึงการพิสูจน์ให้เห็นคุณค่า
ของสถาบันสงฆ์ต่อสังคมด้วย โดยมีจุดยืนบนกระแสพุทธธรรม สิ่งเหล่านี้จะปรากฏออกมาในรูปแบบใดเป็นสิ่งที่
น่าสนใจ

ดังนั้นด้วยตระหนักถึงคุณค่าพุทธธรรมที่มีต่อสังคมไทยและสังคมโลกมาโดยตลอดไม่จำกัดกาลเวลา
อีกทั้งความมั่นคงของสถาบันพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกในสังคมไทยจนปรากฏเป็นความงดงามของศิลปวัฒนธรรม
ธรรมในวิถีชีวิตของสังคมไทยมานาน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้รังสรรค์ให้เกิดขึ้น มีวัดเป็นสถานที่ปรากฏแห่งวัฒนธรรม
และศิลปกรรม ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับวัด พระสงฆ์ และ ชุมชนไทยเป็นอย่างดี ด้วย
เหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าจะศึกษาเรื่อง บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน ว่ามีรูปแบบการให้บริการ และ
สร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนไปในทิศทางใด เนื่องจากบทบาทของวัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต
มาก นอกจากนี้จะได้ศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวัดในสภาพการณ์ปัจจุบัน เพื่อจะได้รวบรวม
ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการวิจัยทำเป็นข้อมูล ข้อเสนอแนะ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวัด
ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ และวิธีการที่วัดให้บริการแก่ชุมชนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาถึงคุณประโยชน์ที่วัดได้กระทำต่อชุมชนในสภาพการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบ ๆ วัด ประชาชนที่ไปวัด และประชาชนโดยทั่วไป
ไปที่มีต่อวัดในปัจจุบัน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง "บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน" ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

- 1) การวิจัยด้านเอกสาร ได้ศึกษาค้นคว้าตำรา ข้อมูล และ เอกสารต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ข้อมูลขั้นต้น ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกชั้นอรุทธกถา และ ฎีกา

1.2 ข้อมูลขั้นรอง ได้แก่ งานวิจัยของนักวิชาการ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ บทบาท

ของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน

การศึกษาวิจัยข้อมูลด้านเอกสารมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก
การเก็บข้อมูลภาคสนาม

2) การวิจัยภาคสนาม ในการศึกษาเรื่อง "บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน" จะศึกษาข้อมูลภาค
สนามเฉพาะวัดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 8 วัดเท่านั้น โดยใช้วิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่
การวิจัยแบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจประโยชน์ที่วัดในอดีตและปัจจุบันได้เอื้ออำนวยแก่ชุมชน และมองเห็นปัญหาและอุปสรรค ด้านบทบาทและหน้าที่ของวัดที่มีต่อชุมชนในปัจจุบัน
2. เข้าใจรูปแบบ และวิธีการที่วัดได้ให้บริการแก่ชุมชนในปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวัดในสภาพการณ์ปัจจุบัน
4. เป็นข้อมูลเบื้องต้นกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาวัดต่อไป